

Прокоп М.Р.

аспірант,

Львівський державний університет внутрішніх справ

**ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИННОГО ПОСЯГАННЯ
В СИСТЕМІ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ
НЕЗАКОННОГО ВИДОБУВАННЯ КОРИСНИХ КОПАЛИН
ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОГО ЗНАЧЕННЯ**

Головним принципом стабільного розвитку світової спільноти в ХХІ столітті є формування збалансованого співвідношення природного середовища та економіки, і створення на цій основі умов для використання природних багатств в оптимальних обсягах і для захисту природного середовища від забруднення. Складна екологічна обстановка, що склалась в даний час на території України, значною мірою зумовлена злочинністю у сфері надрокористування. У зв'язку з цим пріоритетним напрямком у природоохоронній діяльності є удосконалення діяльності правоохоронних органів, забезпечення практичних працівників криміналістичними засобами, прийомами і методами, спеціально призначеними для вирішення завдань виявлення та розслідування злочинів.

На сьогодні важливою і цілком науково самостійною понятійною категорією криміналістики стала криміналістична характеристика злочинів, що має значення як для її загальної теорії, теоретичних положень окремих її частин, так і для практичної криміналістичної діяльності з розслідування злочинів.

Основними елементами криміналістичної характеристики незаконного видобування корисних копалин загальнодержавного значення, яке кваліфікується як «Порушення правил охорони або використання надр» (ст. 240 КК України), складають відомості про типові: а) предмети посягання; б) способи підготовки, вчинення та приховування злочину; в) особливості утворення матеріальних та ідеальних слідів та місць їх ймовірного знаходження; г) обстановку вчинення злочину; д) особливості особи злочинця; е) відомості мотив і мету вчинення злочину; ж) матеріальну шкоду.

У криміналістичній характеристиці злочинів цієї категорії предмет посягання має принципово важливе значення, оскільки впливає на інші її елементи. Зокрема, детермінує певні способи вчинення та приховування злочину, характеристику особи злочинця. З точки зору криміналістики, відомості про особливості предмета детермінують дії злочинців з підготовки, вчинення і приховування злочину, які, у свою чергу, пов'язані з утворенням певних слідів – джерел доказів [1, с. 43; 2, с. 263]. Як при отриманні інформації про незаконне видобування корисних копалин загальнодержавного значення, так і при проведенні слідчих (розшукових) дій у таких кримінальних провадженнях, слідчий повинен володіти інформацією про те, що з виявлених предметів та речовини складає предмет злочину, передбаченого ст. 240 КК України.

Предметом розглядуваного злочинного посягання є корисні копалини загальнодержавного значення, що знаходяться в природному або «прирівняному» стані (у природних і техногенних місцях їх залягання, нагромадження). Під такими корисними копалинами слід розуміти природні мінеральні утворення органічного та неорганічного походження, що знаходяться у надрах, на поверхні землі, у джерелах вод і газів на дні водоймищ, а також техногенні мінеральні утворення в місцях видалення відходів виробництва та втрат продуктів переробки мінеральної сировини, які за кількістю, якістю та умовами залягання є придатними для промислового використання, та *включені до Переліку* корисних копалин загальнодержавного постановою КМУ від 12 грудня 1994 р. № 827 [3].

Аналізуючи положення галузевого законодавства, О.О. Дудоров, М.В. Комарницький та Д.О. Калмиков *приходять до висновку, що до цієї категорії наразі належать:*

1. Газоподібні (газ природний, газ сланцевих товщ, газ, розчинений у нафті, тощо), рідкі (нафта, конденсат, бітум нафтовий) і тверді (антрацит, буре вугілля, кам'яне вугілля, сланці, торф) горючі корисні копалини. За даними судової практики, горючі корисні копалини є одними з найпоширеніших предметів злочинів, передбачених ст. 240 КК України. Серед них найчастіше зустрічаються посягання, предметом яких є кам'яне або буре вугілля.

2. Металічні руди чорних (залізнi, марганцеві, хромові), кольорових (алюмінієві, вольфрамові, кобальтові, магнієві, мідні, нікелеві, олов'яні, ртутні, свинцеві, титанові, цинкові тощо) благородних (золота, срібла, металів платинової групи, розсіяних (галієва, селенові, кадмієві, талієві тощо) радіоактивних (торієві та уранові) металів, а також рідкіснометалеві та рідкісноземельні (ванадієві, літієві, стронцієві, цирконієві тощо) металічні руди.

3. Низка різноманітних вогнетривких (азбест, глина, доломіт, кварцит, пісок, пісковик тощо), флюсових (вапняк, доломіт, флюорит), хімічних (бром, йод, крейда, озокерит, сіль кам'яна, сіль калійна, сіль магнієва, сірка тощо), агрохімічних (апатит, вапняк, гіпс, фосфорити, глауконіт тощо), абразивних (алмаз технічний, гранат, кварц, кремій тощо), оптичних і п'єзооптичних (ісландський шпат, кварц, п'єзокварц, флюорит), електро- та радіотехнічних (графіт, мусковіт, тальк, шунгіт тощо), адсорбційних (бентоніт, діатоміт, опока тощо), ювелірних (алмаз, бурштин, діоптаз, евклаз, жадеїт (імперіал), рубін, сапфір, смарагд, топаз, хризоліт, кришталь гірський тощо), ювелірно-виробних (агат, бірюза, лабрадор, нефрит, онікс, халцедон тощо), виробних (гагат, кварцит кольоровий, кремій візерунчастий, порфірит тощо), скляних і фарфоро-фаянсових (каолін первинний, вторинний і лужний, ліпарит, нефелін тощо), цементних (вапняк, гіпс, глина, крейда, мергель тощо), піщано-гравійних (галька, гравій, ракуша тощо), цегельно-черепичних (алеврит, алевроліт, аргіліт, глина легкоплавка тощо) неметалічних сировин, а такої неметалічні сировини для облицювальних матеріалів (габро, діабаз, діорит, мрамур тощо), для мінеральних пігментів (глауконіт, глина фарбова тощо).

4. Підземні (мінеральні, питні, промислові, теплоенергетичні, технічні) та поверхневі (ропа) води.

5. Лікувальні грязі (мулові сульфідні, сапропелеві, сопкові, торфові).

6. Інертні гази (гелій). За нашою інформацією, в Україні поки не було відкрито жодного кримінального провадження за ознаками вчинення незаконного видобування гелію [4, с. 99-103].

Загалом слід зазначити, що предмет незаконного видобування корисних копалин загальнодержавного значення має з точки зору криміналістики істотне значення, так як пізнання його особливостей сприяє встановленню способу вчинення злочину, визначенню його наслідків, встановленню злочинців. Наприклад, встановлення підозрюваного за предметом незаконного видобування здійснюється шляхом постановки і вирішення питань про те, особи якої категорії частіше посягають на такі предмети та хто міг бути зацікавлений в посяганні на даний предмет. Тому відомості про найбільш розповсюджені чи типові предмети незаконного видобування корисних копалин загальнодержавного значення є одним з важливих структурних елементів криміналістичної характеристики цих злочинів.

Список використаних джерел:

1. Волобуєв А.Ф. Проблеми методики розслідування розкрадань майна в сфері підприємництва: [монографія] / Волобуєв А.Ф. – Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. – 336 с.
2. Лук'янчиков Б.Є. Типові слідчі ситуації і шляхи їх розв'язання в окремих позавидових методиках розслідування / Б.Є. Лук'янчиков, Є.Д. Лук'янчиков // Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України. – Дніпропетровськ, 2001. – № 1. – С. 261-268.
3. Перелік корисних копалин загальнодержавного значення: Постанова Кабінету Міністрів від 12.12.1994 р. № 827 // Зібрання постанов Уряду України. – 1995. – № 2. – Ст. 92.
4. Дудоров О.О. Кримінальна відповідальність за незаконне видобування корисних копалин в Україні: монографія / О. О. Дудоров, М.В. Комарницький, Д.О. Калмиков; за ред. О. О. Дудорова, В. М. Комарницького. – Суми: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2016. – 567 с.

Сич В.О.

студентка,

Науковий керівник: Миколенко О.М.

кандидат юридичних наук, доцент,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧИХ ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ

Проблема виявлення, розкриття та розслідування злочинів є однією з гострих проблем, що стоять перед правоохоронними органами. Ефективність боротьби зі злочинністю значною мірою залежить від згуртованості правоохоронних органів. В першу чергу, це стосується оперативно-розшукової та слідчої діяльності. Адже проблеми взаємодії оперативно-розшукових та слідчих підрозділів є однією з причин недостатнього виявлення, розкриття та розслідування злочинів. У діяльності по розкриттю і розслідуванню злочинів часто виникає необхідність взаємодії оперативних та